

Motion till riksdagen 2005/06:Kr411

av **Kenneth Lantz m.fl. (kd)**

Folkbildning, folkrörelser och amatörkulturen

Motionen delad mellan flera utskott

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	3
4	Folkbildningen	3
4.1	Folkbildningens ekonomi	4
4.2	Förändra resursfördelningen.....	4
5	Folkhögskolorna.....	5
6	Amatörkultur.....	5
6.1	Amatörkulturen inom folkbildningen.....	6
6.2	Likvärdiga villkor.....	6
7	Föreningslivets mötesplatser	6
7.1	Icke-statliga kulturlokaler.....	7
7.2	Trossamfundens lokaler	7
7.3	Bidrag till allmänna samlingslokaler.....	7
8	Trossamfunden.....	8
8.1	Sjukhuskyrkan.....	8

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resursfördelningen inom folkbildningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkhögskolornas rätt att sätta betyg.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningens ansvar för amatörkulturen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om amatörkulturens ekonomiska villkor.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skattebefriad ersättning till ledare inom ideella organisationer.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade resurser till icke-statliga kulturlokaler.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade resurser till allmänna samlingslokaler.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade resurser till trossamfunden.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sjukhuskyrkan.

¹Yrkande 5 hänvisat till SfU.

3 Inledning

I Sverige finns en lång tradition av ideellt engagemang. Kristdemokraterna anser att detta engagemang som ofta kanaliseras genom folkbildning och folkrörelser har en ovärderlig betydelse såväl för enskilda människor som för samhället i stort. Genom folkrörelserna, de ideella organisationerna, föreningarna och folkbildningen får människor möjlighet att möta andra med liknande intressen och tillsammans skapa en verksamhet som är utvecklande både för individen och samhället.

Föreningslivet har också stor betydelse för den demokratiska infrastrukturen i vårt land. Genom föreningarna skapas möjligheter för människor att möta en demokratisk struktur och utvecklas i en demokratisk tradition.

4 Folkbildningen

Under många år har människor i Sverige frivilligt samlats för att på sina egna villkor ta del av föreläsningar, delta i olika kulturprojekt, diskutera och studera tillsammans. Folkbildningen är en unik väg att främja den allmänna medborgerliga bildningen och demokratin. Syftet med folkbildningen är att göra det möjligt för alla människor att påverka sin livssituation och skapa ett engagemang för att delta i samhällsutvecklingen. Folkbildningen anordnar studiecirkel, folkhögskolekurser och olika kulturarrangemang. Det finns sammanlagt 10 studieförbund och 147 folkhögskolor i Sverige. Inom studieförbunden är studiecirkeln den vanligaste verksamheten, och varje år arrangeras ca 320 000 studiecirkel över hela landet.

Det statliga stödet till folkbildningen har enligt riksdagsbeslut 1997/98 flera viktiga syften, bland andra att försvara, stärka och utveckla demokratin samt att bidra till att bredda kulturintresset i samhället. Förutsättningen för att folkbildningen skall kunna uppfylla dessa mål är att den får styras av sin egen idé, sätta sina egna mål och vara oberoende av ekonomiska och politiska maktgrupper.

Flera utvärderingar av folkbildningen har gjorts på senare tid. I mars 2004 presenterades "Folkbildning i brytningstid" (SOU 2004:30), som är slutrapporten från den statliga utvärderingen av folkbildningsområdet (SUFO2). Även Riksrevisionen har genomfört en utvärdering om Folkbildningsrådets myndighetsuppgifter, och dessutom har Folkbildningsrådet genomfört en egen undersökning bland folkbildningens deltagare.

Kristdemokraterna välkomnar regeringens ökade intresse för folkbildningen. Det senaste året har flera konferenser genomförts och ansvarig minister har träffat företrädare för folkbildningen. Arbetet är en förberedelse för den folkbildningsproposition som regeringen aviserat under året. Vi förväntar oss att regeringen i propositionen väger in de uppgifter och den kritik som framkommit i undersökningarna.

Fel! Okänt namn på

4.1 Folkbildningens ekonomi

Folkbildningen får ekonomiskt stöd från både staten och kommunerna. I statens budget går ungefär 2,5 miljarder kronor varje år till folkbildning och folkrörelser. Det offentliga stödet har dock minskat kraftigt under de senaste åren. Bara under den senaste tioårsperioden har stödet från kommunerna sjunkit med 40 % och statsbidraget med 14 %. Det finns i dag ett antal kommuner som inte ger något stöd alls till folkbildningen. Det minskade stödet har lett till kraftiga rationaliseringar och högre avgifter. Det blir därmed allt svårare för folkbildningen att nå de ekonomiskt svagaste grupperna.

Folkbildningens anslagssystem har främjat en utveckling mot mer verksamhet till lägre kostnader. Det har inneburit att den tidigare mycket omfattande verksamheten som riktar sig till allmänheten har blivit för dyr för den enskilde. Alltmer sällan blir det därför möjligt att erbjuda människor fria studier, som förutsätter kunniga, arvoderade cirkelledare, ändamålsenligt utformade lokaler och pedagogiska hjälpmedel. Bidragen tunnas ut som en följd av volymjakten samtidigt som t.ex. kommunerna drar in möjligheterna att gratis eller till ringa kostnad utnyttja skollokaler. Det livslånga lärandet blir till slut bara en vision från att tidigare ha varit verklighet genom folkbildningens försorg.

Grunden för allt folkbildningsarbete i modern tid har varit kombinationen av ett öppet, mot allmänheten programfört, studiearbete och ett förenings- eller folkrörelseorienterat studiearbete. Därför är det märkligt att statens utvärdering av folkbildningsarbetet, SUFO2, inte har uppmärksammat den negativa utveckling som skett. Det framtida stödet till studieförbunden måste utformas så att enskilda människor till rimlig kostnad skall kunna tillgodose sitt kunskapsbehov. Kristdemokraterna kommer att följa utvecklingen noga.

4.2 Förändra resursfördelningen

Kristdemokraterna anser att fördelningen av stöden till studieförbunden måste ändras. I dag fördelas resurserna av Folkbildningsrådet som i sin tur utgörs av de studieförbund och folkhögskolor som redan får statlig stöd. En konsekvens av detta är att det finns en ovilja att släppa in nya aktörer eftersom det innebär mindre resurser till befintliga studieförbund och folkhögskolor. Denna ovilja har bland annat drabbat det muslimska studieförbundet Ibn Rushd som ansökt om medel från Folkbildningsrådet. Även trögheten i resursfördelningssystemet innebär ett problem eftersom det dröjer länge innan ett studieförbund som växer snabbt också får ett ökat ekonomiskt stöd, något som bland annat drabbat Sensus.

När resurserna till folkbildningen minskar är det särskilt viktigt att det finns ett välfungerande resursfördelningssystem. Det är uppenbart att det nuvarande systemet inte uppfyller de krav som kan ställas, och därför är det nödvändigt att förändringar genomförs.

5 Folkhögskolorna

Folkhögskolorna är en unik utbildningsform vars roll inom det livslånga lärandet inte får underskattas. För många som har haft det svårt i den vanliga skolan har folkhögskolornas alternativa pedagogik och metodik inneburit en ny chans, ofta med goda resultat för den enskilde. Totalt samlar folkhögskolorna runt 100 000 deltagare varje år, och deras verksamhet är värd ett starkt stöd från samhället. De skapar möjligheter för människor att studera inom i stort sett alla områden, vilket skiljer denna utbildningsform från den institutionella utbildningen. Folkhögskolorna har dessutom utarbetat goda möjligheter för funktionshindrade att få utbildning anpassad efter sina behov, och folkbildningens kunnande på detta område borde tas till vara bättre.

Ett stort problem för folkhögskolorna är att de inte har någon examinationsrätt för sina studenter. I dag har de alternativa utbildningsanordnare som driver utbildning på grund- eller gymnasienivå, till exempel folkhögskolorna, inte rätt att sätta betyg på sina elever utan betygen ska sättas av en komvuxrektor. Vi anser att det är orimligt att de utbildningsanordnare som planerar och genomför undervisningen inte ges rätten att utdela betyg. I dagarna har regeringen aviserat att enskilda utbildningsanordnare av vuxenutbildning ska kunna få möjlighet att sätta betyg. Vi tar för givet att denna möjlighet även kommer att gälla folkhögskolorna.

6 Amatörkultur

Kulturpolitiken måste stödja och uppmuntra såväl till professionalitet och kulturellt yrkesengagemang som till amatörkultur och ideella insatser. Professionella kulturarbetare kan inte ersätta ideella insatser, lika lite som amatörer kan ersätta professionella konstutövare med lång skolning. Men amatörkulturen är en grogrund för professionalitet och den är ett uttryck för den enskilda människans behov av kulturell utlevelse som inte får underskattas. En nationell kulturpolitik måste därför sträva efter att ge konstnärer och kulturarbetare goda villkor att verka men måste också stärka den levande amatörkultur som finns i landet.

Många folkrörelser bedriver ett nära samarbete med kulturinstitutioner och kulturarbetare. Ett sådant arbete sker genom skådebaneverksamheten, där kärnan utgörs av 8 000 ideellt arbetande kulturombud vars uppgift är att utveckla kulturintresset på arbetsplatser, i föreningar, i bostadsområden och i skolor. Denna och liknande typer av verksamheter bör uppmuntras även i framtiden. Utan dem vore Kultur-Sverige fattigare.

Vid sidan om folkbildningen finns ett antal organisationer som samlar grupper av människor engagerade i någon form av amatörkultur. Det är till exempel Amatörteaterns Riksförbund, Sveriges Orkesterförbund och Riksförbundet Svensk körsång. För några år sedan skapades Ax – amatörkulturens samrådsgrupp med representanter för de olika organisationerna. Målet för Ax är att arbeta för förbättringar för amatörkulturen i Sverige. Ax och dess med-

Fel! Okänt namn på

lemsorganisationer bedriver en mycket viktig verksamhet, och vi anser därför att de bör ges ökade resurser och föreslår därför en höjning av anslaget med 5 miljon kronor 2006. Se även motion 2005/06:Kr418 *Kultur, medier, trossamfund och fritid*.

6.1 Amatörkulturen inom folkbildningen

Folkbildningen är en av de viktigaste aktörerna för amatörkulturen i Sverige. Studieförbunden genomför årligen över 200 000 kulturprogram med flera miljoner deltagare. Eftersom en så stor del av kulturverksamheten sker inom folkbildningens ram är det viktigt att studieförbunden även på central nivå tar ett ansvar för amatörkulturen och sätter upp mål för verksamheten. På så sätt kan kvaliteten i verksamheten garanteras.

I jämförelse med de stora studieförbunden har amatörkulturorganisationerna mycket små resurser. De har dock ett mycket stort kunnande inom amatörkulturverksamhet som studieförbunden bör ta till vara. Det bör finnas ett långtgående samarbete mellan de två för amatörkulturen så viktiga aktörerna, och i det arbetet har studieförbunden ett stort ansvar.

6.2 Likvärdiga villkor

Idrottsföreningar har möjlighet att ge ideellt arbetande aktivitets- och ungdomsledare en skattebefriad ersättning på upp till ett halvt basbelopp årligen. Det är ett bra system för att uppmuntra de som gör stora ideella insatser. Kristdemokraterna ser inga skäl till att behandla ledare inom olika typer av ideella organisationer olika. Vi anser därför att motsvarande skattelättnader även skall gälla t.ex. ledare inom amatörkulturföreningar. Vårt förslag på detta område har tidigare avstyrkts av skatteutskottet. För oss är det dock självklart att denna förmån skall gälla ungdomsledare i olika typer av ideella organisationer och kräver därför återigen att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett sådant förslag.

7 Föreningslivets mötesplatser

Kristdemokraterna företräder en politik som syftar till att hela Sverige skall leva. En god tillgång till lokaler är en av grundförutsättningarna för att människor skall kunna ta del av och vara delaktiga i föreningslivet. Vi anser att staten bör ta ett större ansvar för att garantera tillgången till lokaler för olika aktiviteter runtom i landet. Därför gör vi en riktad satsning på lokaler och avsätter för detta totalt 10 miljoner kronor mer än regeringen nästa år. Se även motion 2005/06:Kr418 *Kultur, medier, trossamfund och fritid*.

7.1 Icke-statliga kulturlokaler

Kristdemokraterna anser att staten ska ta ansvar för det som brukar benämnas en kulturell infrastruktur i hela landet. Det innebär uppbyggande av till exempel institutioner eller scener som kan utgöra ett slags bas för verksamheten lokalt och regionalt. Inom anslaget ”Bidrag till icke-statliga kulturlokaler” kan stöd ges till kulturlokaler i form av bidrag till ombyggnad av musei-, teater- och konsertlokaler som tillhör någon annan än staten. Bidrag kan också ges till standardhöjande reparationer och handikappanpassning.

Enligt Boverket har de byggnader som uppförts med stödet blivit förebilder och symbolbyggnader på orten. Dessvärre räcker de statliga medlen långt ifrån till. Om man jämför hur många ansökningar som inkommer varje år med antalet som beviljas stöd, är det en försvinnande liten andel på ca 5 % som kan få del av medlen. Vi menar att det finns all anledning att se över om storleken på anslaget är motiverad, med tanke på de behov som finns. För att redan nu göra nödvändiga handikappanpassningar av lokalerna möjliga ökar vi, i avvaktan på en större översyn, anslaget med 3 miljoner kronor för nästa år och därefter 1,5 miljoner kronor årligen.

7.2 Trossamfundens lokaler

Det statliga stödet till trossamfunden innehåller ett lokalbidrag. Lokalbidrag får lämnas för inköp av nya lokaler, för ombyggnation eller upprustning samt för handikappanpassning. Lokalbidrag får lämnas med högst 30 % av de kostnader som kan anses skäliga för åtgärderna, dock högst 1 miljon kronor. En stor del bekostas således av samfundens egna insamlade medel.

Vi har tidigare påpekat att de ordinarie lokalbidragen under 1990-talet sänkts från en årlig nivå på ca 13 miljoner kronor till 3,6 miljoner kronor år 2004, varför Samarbetsnämnden för statsbidrag till vissa trossamfund (SST) endast har kunnat ge bidrag till handikappanpassning av lokaler. Vi anser därför liksom tidigare att behoven på detta område är stora och avsätter 5 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Se vidare i budgetmotion *Kultur, medier, trossamfund och fritid 2005/06:Kr418*.

7.3 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Bidrag till allmänna samlingslokaler får lämnas för köp, ny- och ombyggnad, standardhöjande reparationer samt för handikappanpassning av offentliga lokaler. Bidragen är väsentliga inte minst ur ett lokalt och regionalt utvecklingsperspektiv. På mindre orter och i glesbygd är dessa lokaler ofta den enda samlingspunkten för till exempel barn- och ungdomsarbete samt kulturverksamhet. Kristdemokraterna har år efter år arbetat för en höjning av stödet. Regeringen har däremot flera gånger föreslagit neddragningar men inte fått stöd för dem av riksdagen. Behoven för de allmänna samlingslokalerna är fortsatt betydligt större än vad det finns medel till, och därför avsätter vi

Fel! Okänt namn på

5 miljoner kronor årligen utöver regeringen under 2006–2007 och 3 miljoner kronor 2008. Se vidare i budgetmotion *Kultur, medier, trossamfund och fritid* 20050/06:Kr418.

8 Trossamfunden

För att trossamfunden skall kunna bedriva en högkvalitativ, långsiktig verksamhet med inriktning mot gudstjänster, själavård, undervisning och omsorg ger staten via Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund (SST) stöd till trossamfundens verksamhet. Det är för närvarande 19 trossamfund och två samarbetsorgan som är bidragsberättigade. Stödet går bland annat till lokalbidrag (se ovan), projektbidrag, verksamhetsbidrag och organisationsbidrag. Trossamfunden har en viktig roll att fylla i ett samhälle som hyllar religionsfriheten. Det engagemang och de insatser som de gör, inte minst socialt, är en stor tillgång för hela samhället. Ett fortsatt och väl fungerande statligt stöd är nödvändigt även i framtiden. Det är viktigt att det utformas så att det stöder utan att styra. Det reella värdet av det statliga stödet till trossamfunden har minskat under senare år. Kristdemokraterna anslår därför 10 miljoner kronor mer än regeringen årligen för statligt stöd till trossamfunden.

8.1 Sjukhuskyrkan

Den frikyrkliga delen av sjukhuskyrkan (kyrkornas och samfundens arbete för andlig vård på sjukhusen) får sedan början av 1980-talet statligt stöd via SST som förmedlas av Sveriges frikyrkosamråd. I praktiken handlar det om de samfund som traditionellt kallas frikyrkor (ett femtiotal tjänster), den romersk-katolska kyrkan (några få tjänster), de ortodoxa kyrkorna (en eller kanske ingen tjänst) och muslimerna. Medarbetarna i sjukhuskyrkan utför ett arbete som är mycket uppskattat av patienter, anhöriga, personal och sjukhusledning. Som en följd av det minskade statliga stödet till SST täcker stödet till sjukhuskyrkan inte ens hälften av kostnaderna. Ursprungligen var avsikten med bidraget att det skulle täcka en väsentligt högre del av kostnaderna. Vi anser därför att sjukhuskyrkan bör få del av den höjning av anslaget till trossamfunden som Kristdemokraterna föreslår.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 4 oktober 2005

Kenneth Lantz (kd)

Inger Davidson (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Olle Sandahl (kd)

Chatrine Pålsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Torsten Lindström (kd)

Dan Kihlström (kd)